

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIV, 13

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

25. 8. 1967

O SIMFONIČNI GLASBI

A. G.

Simfonična glasba se je razvila iz oblik (plesne) suite in sonate po eni strani in iz opernih uvertur po drugi. Dokončno je simfoniji in simfoničnemu orkestru dal obliko, zgradbo, zvočnost, tematično življenje, instrumentalno tehniko in izraznost Haydn. Klasična oblika simfonije ima štiri stavke, orkester pa sestavljajo: godala (violina, viola, čelo, kontrabas), lesena pihala (flavta, oboa, klarinet, fagot), kovinska pihala (trobenta, rog) in tolkala. V primeri z opernim orkestrom, kjer gre za opisnost, patetiko, barvitost, je dunajska klasika v simfoniji gojila "čisto glasbo" s poudarkom na zgradbi in zvočnem ravnotežju. Romantika je v simfonično glasbo pritegnila literarne simbole in čustvene in fantazijske navdihe opernega orkestra z Berliozom in Lisztom je ustvarila "simfonično pesnitev". Barvitost in pokrajinsko zrcaljenje so vanjo vnašali Rusi, filozofsko in psihološko jo je poskušal prepojit Rihard Strauss, medtem ko so Francozi iskali kombinacije „čistih tembrov“, kar je Schönbergu dalo idejo o "Klangfarben melodie". Istočasno (torej v začetkih našega stoletja) je orkester (tudi v sodelovanju z zbori) pri Mahlerju zrasel do mamutskih razmerij ("simfonijska tisoč nastopajočih"), pa se tudi vračal do klasične ali celo do komorne zasedbe, deloma z nekaterimi novimi instrumenti.

Pri nas je orkestralna tradicija že dolga. Kot važna dejstva in letnice so tu omeniti: Ustalenie muzikantskih cehov v 18. stol. — Glavarjev dvorec (Auerspeg) v 17. stoletju z glasbenimi (opernimi) prireditvami. — Academia Philoharmonicorum (1701). — Stanovsko gledališče (1765). — Preosnova akademije v Filharmonično družbo (1794). — Ljubljanski kongres 1821. — Leto 1848 s sledečimi čitalnicami. — Dramatično društvo (1867) in istega leta prihod Antona Foersteja v Ljubljano. — Ustanovitev Glasbene Matice (1872). — Gerbičev prihod v Ljubljano (1886). — Ustanovitev simfoničnega orkestra (1908) pod Talichom. — Po l. 1918: Orkestralno društvo, Ljubljanska filharmonija, Radijski orkester.

Ves ta čas so ustvarjali slovenski komponisti dela za orkester. Dolgo so prevladoval instrumentarno-vokalne skladbe (oratoriji, kantate, spevoigre, opere). Na simfoničnem področju je prvi zastavil Gerbič (letos poteka petdeset let od smrti tega pomembnega glasbenika in organizatorja), potem krog Novih akordov (Lajovic, Adamič, Premrl), izrazite simfonike pa je dala šele doba prve Jugoslavije: Škerjanc, Arnič, Bravničar. Po večini krajše simfonične skladbe so napisali še Mirk, Osterc, Jeraj, Lipovšek, Šivic, Žebre, Leskovic, Ramovš in mlajši.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Glasbeni odsek

Osmi kulturni večer bo v soboto 2. septembra 1967 ob sedmih v mali dvorani Slovenske hiše, Ramón L. Falcón 4158

VEČER SIMFONIČNE GLASBE

(Glasbeni filmi)

Razlagal bo prof. Alojzij Geržinič

PROCES PROTI PISATELJEM V PRAGI

— Zoper urednika vodilne češke emigrantske revije Pavla Tigrida, zoper pisatelja Jana Beneša, zoper Karla Zamečnika, slušatelja umetnostne akademije (kinomatografska sekcija), se je začela 3. julija v Pragi sodna razprava. Tigrid, ki je sojen v odsotnosti, je obtožen „izdajstva domovine in vhnoustva“. Jana Beneša, ki je bil aretiran septembra 1966, ker je organiziral protest zoper proces proti Sinjavskemu in Danielu, obtožnica dolži „prevratnih dejanj zoper republiko, špekulacije in poskusa goljufije“. Karel Zamečnik, ki je bil lani uradno poklican, naj se vrne iz Francije, kjer je pripravljaval nek barvast film, v Prago, je obtožen, da je „škodil koristim republike v zamejstvu“.

POGUM SLOVAŠKEGA PISATELJA

Slovaški pisatelj Ladislav Mnačko je pred odhodom v Izrael izjavil dnevniku Frankfurter Allgemeine (1. julija), da se je podal na pot, „ker hoče protestirati zoper politiko češkoslovaške vlade, kajti v češkoslovaški se molči o vprašanju krize Bližnjega Vzhoda in ni dovoljeno razpravljati o tem predmetu“. Tudi je izjavil, da se bo potem vrnil na Češko, čeprav se zaveda, da je s to izjavo prekršil zakonodajo svoje dežele in da zatorej tvega obsodbo. Dodal je: „Nočem reči olajšati, ne sebi, ne odgovornim. Zame bi bilo lažje ostati kot emigrant v tujini, toda to bi bilo toliko kot resigniran umik.“ Mnačko je povedal, da je mnogo intelektualcev in članov partije zaman protestiralo zoper protiizraelsko stališče češkoslovaške vlade.

Mnačku pa je medtem praška vlada odvzela državljanstvo in se v domovino ne sme več vrniti...

VRENJE MED POLJSKIMI INTELEKTUALCI

Jacek Korun, mlad asistent na varšavski univerzi, in njegov prijatelj Karel Modzelevski sta 1964 napisala letak, kjer sta ostro kritizirala poljski ekonomski sistem, „novi razred privilegirancev“ in pomanjkanje svobode v poljski partiji in v poljski družbi sploh. Ugotovila sta, da je socializem na Poljskem izdan, da mora delavski razred narediti novo revolucijo. (Korun in Modzelevski sta iz starih socialističnih družin; oče Modzelevskega je bil prvi minister za zunanje zadeve v „ljudski“ Poljski). Oba sta bila novembra 1964 izključena iz partije, nakar sta napisala „odprto pismo partiji“, ki sta v njem ponovila in precizirala svoje stališče in pojasnila svoje teze. Morala sta pred sodišče in sta bila 16. julija 1965 obsojena na tri leta zapora. V prvi polovici maja letos pa je bil Korun nepričakovano izpuščen še pred pretekom kazni na svobodo. Za Modzelevskega pa se govori, da bo oproščen v oktobru. Namen teh ukrepov je pomirjenje intelektualnih in univerzitetnih krogov, ki so v stalnem vrenju vse od tedaj, odkar so partijske sankcije zadele lani novembra znanega „reformističnega filozofa“ in univerzitetnega profesorja Kolakowskega.

CORREO ARGENTINO SUC. 6

TARIFA REDUCIDA R. P. I. 910730

CONCESION 6228

FRANCE GORŠE PRIPRAVLJA JUBILEJNO RAZSTAVO

Naš prijatelj in poštvovalni sodelavec, ustvarjalni član SKA France Gorše nam piše iz New Yorka: „Dragi Ruda — morda Te bo zanimalo, da bom prve dni prihodnjega meseca (septembra) razstavil svojih 40 najnovejših del, vse v bakrotehniko, v Clevelandu v Baragovem domu. To bo v znamenje in okviru 40-letnice mojega ustvarjalnega dela. Tako teko vse moje priprave v tem smislu. Sedaj me zanima samo, na kakšne odziv bo prireditelj naletela in kolikšen bo moralni uspeh. S tem delom bom vsekakor pozneje intenzivno nadaljeval.“

RUSKA UMETNOST V NEW YORKU

Preteklo je več desetletij, odkar nima zahodni svet pravzaprav nobenih pravih stikov z rusko umetnostjo in kulturo. Med zadnjimi deli, stvaritvami ruskih umetnikov, ki sem jih videl, so bile na beneškem bienalu v ruskem paviljonu in sicer na razstavi v letu 1934 in je takrat tam sodelovalo 18 kulturnih narodov. Bilo je razstavljenega številno del slikarstva in kiparstva in grafike v črno-belem. Na prvi mah je bilo že tedaj opaziti močan poudarek za tematsko narekovani ton v njihovi ustvarjalni umetnosti na splošno. V grafični umetnosti je bila še posebno opazna ilustrativna stran socialnih momentov delavskega sloja, njihovega borbenega gibanja. „Vse po načrtu od zgoraj!“ Potem so svoj paviljon zaprli.

Nazadnje sem se srečal z rusko umetnostjo na svetovni razstavi enkrat leta 1937 v Parizu, ko sta prav tisti čas Rusija (Sovjetska zveza) in Nemčija medsebojno mrzlično tekmovali za svoj strankarski prestiž. In politični moment je bil v delih ruske umetnosti še bolj poudarjen.

Revija Life je svoječasnno (pred več leti) objavila zanimiv pregled ruske umetnosti v obliki eseja, navajajoč, da se v Rusiji podtalno razvija mlada umetnost, ki na skrivaj neodvisno sama deluje. številne barvaste ilustracije so bežno prikazale zagrizeno delo in razvoj ruskih primitivistov ter naivcev.

Kot zanimivost v zvezi s tem še tole: leta 1959 je bila najavljena ruska udeležba na mednarodni grafični trienali v Moderni galeriji v Ljubljani; toda prečudna okoliščina — razstavo so odprli in ves čas, kar je trajala, je bil ruski prostor nezaseden. Razlogi niso bili pojasnjeni.

Ko je po dolgem premoru čas naredil svoje ter za „silo izgledil“ pota za medsebojno kulturno izmenjavo, so avgusta priredili v galeriji Moderne umetnosti v New Yorku razstavo ruske umetnosti. Celotna razstava je časovno razsežna in sega nazaj do prvih ikon in ikonografskih del tja do začetkov 15. stoletja in slede potem taka dela še iz 16. in 17. stoletja. Dela so po vzhodni navadi slikana večinoma na les v olju, razen v izjemnih primerih Madon, kjer so slikane le glava in roke, vse drugo pa zakriva bogato okrašen kovinski oklep. Ikone so zlasti v pravoslavni deželah še danes v velikih časteh. Razstavljenih je bilo tudi nekaj dragocenih prenosljivih ikonostasov. Zanimiv je na starejših delih vpliv Rubljeve šole. Kot dopolnilo je bilo v zbirki tudi nekaj zanimivih primerkov knjižne opreme biblije.

Iz 19. stoletja so kot zastopnika tiste dobe predstavili slikarja Rjepina s petimi podobami v olju. Poleg njega sta bila znana tudi slikarja Vereščagin in Nesterov, vsak z nekaj podobami manjšega formata.

V stranskih prostorih je bila razmeščena starejša moderna. Sledile so si stvaritve do poimpresionizma skozi konstruktivizem do abstrakcije takole: Larionov je razstavil „Šopek“ in „Pokrajino“ (olje); Marijan Verefkin podoba „Figuralna slika“; Aleksij Javlenskij „Deklica“

(olje); Lističi „Konstrukcije“ (več istoimenskih); Aleksij Rodženko „Brezpredmetna slika“ (akvarel v črnorumenem polju); Vladimir Tatlin „Deček“ (olje); Ivan Toghvij „Notranjščina ateljeja“ in tri kompozicije „Harlekina“; Robert Falk „Speča ciganka“, monumentalna podoba večjega formata. Sledi Nataša Gončarova, ki je razstavila več podob, med njimi najizrazitejša „Španska rapsodija“; pri njej prevladuje sivkast ton, z izrazito impresionističnim konceptom. Njeni sodobniki so tudi Vasilij Kandinski „Kompozicija“ (olje, ki je značilno zanj), kot tudi Marc Chagall s tremi olji; njegova dela je takoj spoznati, ker ima čisto svoji koncept.

V posebnem oddelku, čisto zase, je bila nameščena sodobna ruska umetnost, rekel bi „up to date“. Tam je zastopana povečini mlajša generacija; prevladuje imaginarni, odmaknjeni svet ustvarjalcev, kjer se družita iluzionistični predmet in simbolika izginjajočih oblik. Vsekakor je to najprivlačnejši in najzanimivejši del razstave. Ta pa je po mojem mnenju tudi kvalitetno najboljši. Sledi zbirka del nekoliko starejših, kjer najdemo imena: Mstislav Dobužinski s slikama „Delo“ in „Konec“, v črno-belem; David Burljuk razstavlja olji „Kmet in konj“ in „Mrtvi jezdec“; Jakoslav Aleksander razstavlja „Kabuki“, Boris Grigorijev pa olje „Ruska vas“. Pavel Čelikov je močan v olju „Moški akt“, Sergej Vinogradov razstavlja „Služba božja v cerkvi“, Konstantin Korvin pa podobi „Deklica gleda skozi okno“ in „Pariz v deževni noči“. Ta skupina starejših se drži nekoliko starejših smeri, kjer so razne umetnostne struje pomešane. Seveda so nekatere že močno preživele.

Naslednja skupina pripada ekstremni struji; to je svet odmaknjenosti, abstrakcije. Tako razstavlja Dimitrij Plavinski podobe „Križne oblike“, „Cerkvena stena“, „Meditacije I“ in „Meditacije II“, „Človek riba“, „Polnočnica“, „Glas tišine“, sama olja. Oskar Rabin razstavlja „Samovar“ (olje), Lidija Masterakova „Kompozicijo“ in „Colage“ (oboje montaži). Zelo viden je v svojih delih Vladimir Nemikin s „Tihozitjem“ (mavec, patiniran relief), „Potrpljenje na trgovski mizi“, „Samota na zeleni mizi“, „Potrpljenje“, „Otoki v svetlem“ — vsa ta dela kažejo reliefno strukturo in so arhaično patinirana v smislu in stilu, kakor smo ga vajeni pri našem Berniku ali Marijanu Mušiču. To zanimivo skupino sodobnikov zaključuje Aleksej Tijapuškina s kompozicijo v črnem in z dekorativno figuralno sliko „Ob koncu stoletja“, ki žari v intenzivnih, pestrih barvah.

Če bi hoteli presojeti kvalitetno moč skupine zastopnikov sodobne ruske umetnosti, bi morali priznati, da so najmočnejši od starejših sodobnikov, danes že pokojniki: Nataša Gončarova ter Vasilij Kandinski; od mlajše skupine umetnikov pa še živeči Dimitrij Plavinski ter Vladimir Nemukin.

Razstava ruske umetnosti v New Yorku pa je ravno za umetnostnega zgodovinarja poučna in čeravno nekoliko skromna, predstavlja zgodovinsko in kulturno pomemben dogodek. Žal, da ni bila prirejena v večjem obsegu z močnejšo reprezentanco. Upati je, da ne bo ostal te vrste osamljen kulturni dogodek.

Zanimiva je okoliščina, ki kaže kot potrdilo, kako čas dela svoje in kako neizprosno prodira v duha sodobnega človeka iz svobodne zahodne kulture v duha ruskega genija in to kljub pregrajam sovjetskega režima. „Duh veje, koder hoče...“

New York, 10. avgusta 1967.

France Gorše

VATIKAN IN ČSSR

Novica, ki se je pojavila najprej na Dunaju, da pogajanja med Vatikanom in Prago niso uspela, je 9. avgusta dobila potrdilo v dobro informiranih vatikanskih okoljih. Neuspeha pogajanj, ki naj bi dovedla do normalizacije odnosov med Cerkvijo in češkoslovaško vlado, je kriva nepopustljivost praške vlade glede imenovanja novih škofov. Vendar ni bila registrirana nobena uradna ali neuradna reakcija v vatikanskih avtoriziranih krogih. V Vatikanu se poudarja, da je sv. sedež vedno pripravljen navezati stike z vsakim političnim režimom, kadar je mogoče slutiti dogovor, ki bi

dopustil vernikom življenje po veri. A sv. sedež ne more nadaljevati razgovorov, kadar niso priznane neke osnovne terjatve. Tako gre v češkoslovaškem primeru za pravico imenovanja škofov, ki je praška vlada ni voljna priznati sv. sedežu. Pristojni vatikanski krogi še naprej upajo, da bodo zainteresirane civilne oblasti pokazale več razumevanja. Zaradi tega upanja državno tajništvo molči o rezultatu razgovorov, ki so se letos začeli v Rimu in potem nadaljevali v Pragi ob dveh obiskih msgr. Agostina Casarolija.

— Septembra bo v Gorici srečanje srednjeevropskih književnikov, polobno

lanskemu srečanju pesnikov. Pokroviteljstvo nad letošnjim srečanjem je prevzela deželna vlada Furlanije-Juljske krajine. Povabila za sodelovanje so že razposlali in sicer avstrijskim, zahodnonemškimi, madžarskim in jugoslovanskimi književnikom.

— V prvi polovici junija so v Mariboru odprli razstavo del 11 spodnjebavarskih umetnikov. Razstava je bila odprta do 26. junija ter je bila v umetnostnem salonu Rotovža. Bavarci so razstavili 66 del. Ob slovesni otvoritvi so bili navzoči tudi nekateri avtorji. Mariborski umetniki bodo vrnili obisk jeseni.

„Preklete vse skupaj! Ne vem zakaj, a pri nas se vse vedno konča v dreku.“

(Vzklik uglednega češkega filmskega režiserja, ko je v Parizu razpravljajal o uspehih zadnjih čeških filmov.)

ZATRTE REVIJE TVAR

Jeseni 1965 je češki literarni svet pretresla zadeva revije Tvar (Obraz). Bilo je to ena najboljših glasil in je vedno obveščalo občinstvo o sodobnih umetnostnih strujah na zahodu. Objavljalo je leposlovne in kritične prispevke mladih čeških in slovaških pisateljev in opozarjalo od časa do časa na dela, katerih pisci so zaradi idejnih razlogov bili potisnjeni v „predel molka“. Urednikom so bila odločilna merila za presojanje književnosti estetska načela in so zato morali priti v nasprotje z dogmatičnimi zagovorniki literature kot političnega sredstva. Partijsko časopisje je zagnalo krik in zahtevalo, da se pokonča ta „nesramni liberalizem“. Ideološki odsek centralnega komiteja je terjal drugega glavnega urednika in „primerne spremembe“ v uredniškem odboru. 12. oktobra 1965 se je predsedstvo pisateljske zveze tej zahtevi pridružilo, vendar ne soglasno. Tri dni nato je skupina mladih književnikov v praškem klubu arhitektov priredila sestanek proti sklepu predsedstva. Razburjeno razpoloženje udeležencev je bilo kaj podobno viharim sestankom kluba Petöfi l. 1956 na Ogrskem. Sprejeli so resolucijo z ugovorom proti dejstvu, da so v primeru revije Tvar „spet upravne odredbe nadomestile literarno diskusijo“. Zbrali so nad 300 podpisov; med njimi so bili tako ugledni umetniki kot pesnik Vladimir Holan, režiser Otomar Krejca, slovaški pisatelj Laco Novomesky, član centralnega komiteja pisateljske zveze. Predsedstvo le-te je naslednjega dne v zaupni okrožnici članom priznalo, da je odlok 12. oktobra res lahko označiti za upravno odredbo, obljubilo razgovor o zadevi in pretres o organizaciji pisateljske zveze.

Konec je bil, kot zmerom, absurden. Partija, kateri razen ene ali dveh izjem pripadajo vsi člani pisateljske zveze, je pognala mehanizem v ozadju. Ko se je predsedstvo zveze spet sestalo, je tajnik postavil isto vprašanje kot prvič. Isti tovariši, ki so 13. oktobra priznali, da spada odredba 12. oktobra med upravna sredstva, so isto odredbo spet potrdili. Seja je trajala 30 minut. Centralni komite je javno nastopil proti govoricam, da je Tvar prepovedana in pozval urednike revije, naj dajo predloge za razširjenje uredniškega odbora. 15. decembra je predsedstvo sporočilo, da so uredniki spremembo odklonili in z novim letom je revija nehala izhajati.

POLOM URADNE IDEOLOGIJE

Na vprašanje, ali je zatrtje revije Tvar znamenje nove ledene dobe na umetniškem področju, odgovarjajo češki in slovaški kulturniki nikalno. Brez dvoma bi vodstvo partije rado v svoji ideološki hiši napravilo spet nekaj reda, vendar bi za ta posel komaj dobilo kakšnega intelektualca. Primeri iz prejšnjega desetletja so zanje še preveč živi. Predvsem pa leži marksistično-leninistična teorija o umetnikih in znanostih v trskah na smetišču. To, kar je nekdanje pomenilo krepko povezan svezjen zakonov in pravil, je razrahljala partija sama s tem, kar je bila prisiljena povedati o stalinizmu. V iveri pa so razcefrali doktrinalne paličice kulturniki s svojo interpretacijo razstalinjenja; sodeloval je pri tem tudi vpliv zahodnoevropskih marksističnih teoretikov.

Nastala je popolna zmeda. Katere ideje so „napredne in stvariteljske“, katere so zmotne? Še vedno mora cenzura, imenovana Glavna uprava tiskovne kontrole (HSTD), pritisniti pečat na vsak krtačni odtis, a često ne ve, kaj storiti in pošilja vedno več „dvoumnega materiala“ ideološkemu odseku partije, ki naj odloči; pa tudi tu so funkcionarji v dvomih in se največkrat zadovolje z ustnimi „priporočili“ ali pa prepuste odločitve z jasnim namigom na „možne posledice“ glavnemu uredniku, ki mora biti partijec.

Teoretiki položaj seveda izkoriščajo. Ne spravljajo se samo nad bedaste in smešne dogme Stalinove dobe, marveč se povzpenjajo tudi do zaključkov o ustvarjalni svobodi, o mestu pisatelja v družbi, o razliki med umetnostjo in propagando itd. — zaključkov, ki so za marksiste skrajno drzni. Vodstvo partije je prisiljeno, da prenaša izrazito revizionistične nazore in jih celo molče prevzema v svojo kulturno politiko.

STRUPENA OROŽJA PARTIJE

Seveda ima ta razvoj svoje meje. Partija zmeraj udari takrat, kadar čuti nevarnost, da razpokajo temelji njene moči in oblasti. Pri zadevi revije Tvar je zavrgla zahteve, ki so se pojavile izven priznanega organizacijskega okvira; leta 1964 je izključila marksističnega filozofa Ivana Svitaka, ker je javno trdil, da so vse reforme obsojene na neuspeh, dokler so masilno stlačene v tesno in zastarelo politično strukturo; bori se proti vsem sredobežnim težnjam med izobraženci in mladino, ki načenjajo doktrino o „vodilni vlogi partije“ ali pa eksplozivna vprašanja, kot so osebna svoboda in odgovornost, pomen interesnih skupin, načini izražanja.

V tem boju se vodstvo partije poslužuje človeških slabosti in občutij: nemočnosti, razočaranja, utrujenosti, zavisti, lakomnosti; za zaveznika kliče nepremakljivo in pogosto zabito povprečje srednjih in nižjih partijskih oblasti; učinkovito orožje je tudi negotovost: k čemur se danes spodbuja, to je jutri preklete; uradniki, ki so se drznili braniti kakšnega kritizirajočega filozofa ali abstraktnega slikarja, so izgubili službo ali pa so bili odstranjeni na poslaništva

(Dalje na 7. strani)

Frankfurter Allgemeine Zeitung, eden najuglednejših zahodnonemških in tudi evropskih dnevnikov, je priobčil esej „Kardinal v Zagrebu“, ki ga je po pogovoru z dr. Šeperjem napisal njegov urednik Thomas Ross. V njem pravi med drugim: „Ni križar, ni duhovnik, ki bi šel s povzdignjenim križem v boj proti komunizmu. Toda Franjo, kardinal Šeper, katoliški nadškof zagrebški, predsednik jugoslovanske škofovske konference, tudi ni mehak, popustljiv mož, in ne kompromisar. Ko je bil apostolski delegat za Jugoslavijo na nastopnem obisku pri slovenskem ministrskem predsedniku Smoletu v Ljubljani, je bil ondi navzoč belgrajski nadškof Bukatko, ne pa kardinal... Kardinal Šeper ni nikoli privolil v sporazum med Vatikanom in med jugoslovansko državo...“

Ta načelnost se kardinalu očitno maščuje, zakaj, kakor piše Frankfurter Allgemeine, se „državna podpora omejuje na subvencijo bogoslovni fakulteti v Ljubljani in bogoslovni visoki šoli frančiškankov v Sarajevu, na prispevke za obnavljanje umetnostno-zgodovinskih stavb in nazadnje na vplačilo deleža v pokojninske in socialnozavarovalne sklade po državi favoriziranih „duhovniških organizacij“. „Bogoslovna fakulteta v Zagrebu ne prejme nič in je prav tako navezana na prostovoljne zbirke semenišča po vsej deželi...“

Letošnje poletje so bile velike jubilejne slovesnosti v Marijinem Celju na Gornjem Štajerskem; tamošnje svetišče velja kot zgodovinsko izhodišče za širjenje krščanstva v Vzhodni Evropi in so se slovesnosti udeležile velike skupine romarjev tudi od tam, zlasti slovanske. Kardinal Šeper je organiziral hrvaško romanje in se je prijavilo nad 25.000 hrvaških vernikov. Toda komunistične oblasti so zadnji hip romanje prepovedale in torej tokrat pri oviri ni bilo nobene krivde na avstrijski strani. To je bil udarec partije proti kardinalu. Na romanje je smel samo kardinal Šeper sam in celo brez spremstva in pomoči svojega tajnika. Letos je kardinal tudi pripravil veliko gradbeno akcijo za gradnjo in obnovo svetišča, pa mu oblasti delajo silne ovire pri podelevanju stavbnih dovoljenj, in ni gotovo, če bo kardinal mogel načrt izvesti.

PRVE PUBLIKACIJE X. LETNIKA

so začele prihajati med naročnike in prijatelje. Lepo prosimo, da bi nam začeli nakazovati naročnino, pripominjamo pa, da smo plačevanje olajšali, ko smo razglasili, da je možno plačevati tudi v obrokih. To pomeni, da bi se mogli med naročnike vključiti tudi tisti, ki so še ob strani. Mnogi med njimi bi se mogli opravičiti s tem, da so časi hudi in bi bil zanje znesek za naročnino previsok ali pretežko plačljiv. Toda vpoštevati je treba, da bo vsak naročnik prejel okr. 1.000 strani revialnega knjižnega tiska, poleg tega pa še GLAS z obsegom okr. 200 strani, kar bi pomenilo, da bi vsaka stran našega slovenskega branja stala komaj nekaj manj ko štiri pese. Ob takem stanju se pa namreč spet ponavlja resnica, da je slovenski tisk dejansko najcenejši, prinaša pa v naše domove vrednote, ki niso izpričevalo samo za naš čas, ampak bodo ostale podobe naše dobe za desetletja. ZVESTOBA SLOVENSKI KNJIGI JE BILA IN BO NAJLEPSI DOKAZ LJUBEZNI DO SLOVENSTVA!

France Papež: SREČANJA

I

Moglo bi se začeti ob prvih početkih poezije: bila je Troja in zgodba okoli Lepe Helene, ko so pod obzidji Iliona padali junak za junakom — Hektor, Ahil in se je na pot okoli sveta (takrat je bilo Sredozemlje ves svet) podajal Odisej, poln s svojim prometejstvom. Bežal je in ruševin, gorečih razvalin tam ob Bosporu (moderna zgodovinarji pravijo, da je že takrat šlo za ožino pri Dardanelah, to je za prost prehod grški trgovini s Krimom v deželi Skitov), toda v heksametre Homerja se je ujel antični človek s svojimi osnovnimi vozli — z Lepo Heleno in njenim ljubimcem (Jean Giraudoux ju je imenoval rženi, temni kos kruha na kosu bele pšenične pogače); Odisej se mimo Siren, Kirke, Scile in Karibde po zadnji skušnjavi (estetski spopad) z Navzikajo rešuje v srečo in mir svoje zveste Penelope na Itaki. Ilion in Itaka — dva pola antične človeške biti...

Moglo bi se začeti potem ob modernem Ulikseju Jamesa Joycea (izšel 1922) in so ga prav te dni prejeli v Ljubljani v prevodu Janeza Gradišnika. Tudi Joyce se je ujel v vozle ob morju (nekaj let konzularni uradnik v Trstu, torej na obalah slovenskega morja), toda njegov Odisej — Uliksej prehodi ves svoj svet v kratkih štiriindvajsetih urah, dasi je delo zajelo nad osemsto strani. Če je Homerjev Odisej-Uliksej ujet v težnost zemlje, je Joyceov obsojen v težnost lastnega jaza — pot gre skozi prekate misli in srca, da podleže prometejstvu lastne vsebine; zveni pa naprej v današnjem pri Samuelu Beckettu, Yonescu... Beckettov Godot je že na abstraktnem pragu vsemirja...

In v SREČANJIH? Slovenski Odisej naših dni bi mogel biti še onstran praga vsemirja, beseda in misel sta že v sproščenosti kozmosa; srečavanja se nakazujejo z zvoki, glasovi, besedami; pesniku jih daje zemlja, čisto naša, vina — slovenska — so polna žarečega optimizma in so tam v krčmi za ogrom; in je na mizi kozarec vina — v pričakovanju blešči, da v njem zažari naša kri, kakor v Gralovem kelihu — sveto in odrešujoče; daleč je, daleč — in je v zvoku treh hkrati zapela beseda: DOMO-VINA...

II

Uprizoritev (režiser Nikolaj Jeločnik, Nataša Zajc - Smersu, Frido Beznik) je bila razpeta v sproščenost, polna donjenja, beseda je bila brez težnosti — prometejstvo se je že premaknilo v vizijo novega kozmosa — PESEM je zmagala meje prostora in globine časa.

R. J.

—Goriški „Katoliški glas“ je v svoji številki z dne 3. avgusta na uvodnem mestu ponatisnil iz Glasa članek Viktorja Antolina *Verski in politični odpor proti komunizmu*.

ZA SKLAD GLASA SO DAROVALI: g. N.N., Rosario, 500 pesov; g. Alfonz Pipan, Bs. Aires, 500 pesov; g. Marijan Willemart, 1.000 pesov; g. Ign. Grohar, Palomar, 500 pesov; g. arh. Marijan Eiletz, Hurlingham, 1.000 pesov; g. N.N., Castelar, 100 pesov; g. Joško Dimnik, Billinghurst, 500 pesov; g. ing. Leon Pitterle, Chacabuco, 1.000 pesov; g. Ignacij Hladnik, Slovenska vas, 325 pesov; g. Jože Mavec, Slovenska vas, 1.000 pesov; g. Stane Jemeč, Slovenska vas, 100 pesov; g. Jože Rome, 100 pesov; g. Tone Gale, 500 pesov. — Vsem se najlepše zahvalujemo!

SLOVENSKI PRAZNIK V WASHINGTONU

Tako bi lahko imenovali tiste dneve letos, ko je v Washingtonu bila 14. nacionalna konvencija, občni zbor *Slovenske ženske zveze*, ene največjih naših organizacij v Sloveniji in v Ameriki. Bilo je prvič v zgodovini, da si je kako slovensko združenje izbralo za kraj letnega zborovanja prav prestolnico Združenih držav.

Izredno polni delovni in družabni program je vseboval tudi obisk Kapitola, sedenja za poslanske zbornice in senata največje sile na svetu. Ta obisk je poslanec Demokratske stranke John A. Blatnik, iz zvezne države Minnesota, sam slovenskega rodu spreminil v dogodek posebno pomembne vrste, s tem ko je od kongresnega predsedstva izposloval silno redko dovoljenje, da so lahko delegatkinje SŽS kakih 400 po številu, zasedle sicer nedotakljive prostore ljudskih zastopnikov v zbornični areni samega Kapitola. Tako je ta svojevrstni slovenski parlament pod vodstvom svoje predsednice gospe Antone Turkove imel sejo v parlamentu najstarejše demokracije na svetu. Na njej je Mr. Blatnik pojasnjeval sistem delitve oblasti v Združenih državah, načine mednarodnega nadzorstva in uravnotežanja po raznih njenih vejah ter poslovanje predstavniškega doma, katerega ugleden član je tudi on — na veliko začudenje tisočev turistov ki so to zasedanje smeli gledati le z galerij in tako najbrž prvič slišati o Sloveniji in o njihovi politični važnosti v ZDA.

Konvencija zasluži poudarek zaradi vrste tehtnih resolucij, ki jih je sprejela na predlog glavne tajnice Zveze, ge. Albine Novakove, in na pobudo urednice njenega glasila „Zarje“, ge. Corinne Leskovarjeve. Te resolucije so:

1.) Zahteva poštnemu ministrstvu Združenih držav, naj za 1200 letnico poljubnega stjanjenja Slovencev izda posebno spominsko znamko, kakor jo je lani za podobno izdala Poljakov.

2.) Zahteva zunanjemu ministrstvu Združenih držav, naj odpre ameriški konzulat in kulturni center s čitalnico v Ljubljani, prestolnici najbolj pro-ameriškega naroda v Jugoslaviji, ki ima z Ameriko tudi največ krvnih in tradicijskih zvez. (To je zlasti potrebno spričo dejstva, da je Titova Jugoslavija poleg dosedanjih konzulatov v Zagrebu, propagandnih središč v Washingtonu, New Yorku, Chicagu, Pittsburgu in San Franciscu zdaj ustanovila še štiri konzulate v Clevelandu, Združene države pa imajo svojega samo v Zagrebu.)

3.) Zahteva Informacijski agenciji Združenih držav — USIA — naj poveča izpopolnjenost slovenske oddaje radia Glas Amerike, zlasti pa da jih prestavi nazaj na stari čas zgodaj zvečer in na srednje valove. (Za lanski maj je bilo povsem na tihem pripravljeno popolno črtanje programov Glasa Amerike v slovenščini, češ da vsi Slovenci razumejo srbsko. Uresničenje tega nerazumljivega in škodljivega sklepa je zadnji trenutek preprečil senator Frank J. Lausche iz Ohia, ki se je odločno zavzel za ohranitev slovenskih oddaj v starem obsegu in ob prejšnjem času. Na svoje predstaviteljstvo je tudi priveden član senatnega odbora za zunanjo politiko, je dobil odgovor, da bo gledano tega vse ostalo pri starem, a to ni bilo res. Slovenska oddaja je bila skržena in edina izmed štiridesetih prevržena na povsem nemogoč čas, tako da jo v Sloveniji lahko poslušajo ob šestih zjutraj (!) in še to samo na kratkih valovih, ki jih ima le malo sprejemnikov. S tem je bil njen učinek navzlic vse večjemu zanimanju za Glas Amerike pri Slovencih povsem ubit.)

4.) Obveza, da Slovenska ženska zveza prevzame del odgovornosti za ureditev slovenske narodne kapelice v cerkvi Marije Brezmadežne (The National Shrine) v Washingtonu, največjem vseameriškem katoliškem svetišču, v trajen spomin na slovensko ime in slovensko prisotnost v Združenih državah, po vzgledu drugih narodnih skupin — Poljakov, Ukrajincev, Slovakov, Litvancev, Estoncev — ki take kapele tam imajo.

Višek konvencije za širšo javnost je tako po manifestativnosti izvajanj številnih uglednih govornikov kakor po družabnem blišču bil zaključni slavnostni banket v Mednarodni plesni dvorani novega Washington Hilton hotela. Prišel se je s skupino petjem slovenske narodne in ameriške državne himne in z molitvijo, ki jo je opravičeval duhovni svetovavec zveze, p. Klavdij Okorn. Zatem je Mrs. Leskovar pozdravila predstavila zvezno predsedstvo in ugledne goste, med katerimi so bili: Frank J. Lausche, zvezni senator Demokratske stranke iz države Ohio; John A. Blatnik, zvezni poslanec Demokratske stranke iz države Minnesota; Frank Amunzio, zvezni poslanec Demokratske stranke iz Chicaga; Ludvik J. Andolšek, eden izmed treh članov Civ-

— Letos je bil v Berlinu že sedemnajsti mednarodni filmski festival. Začel se je 23. junija in se je zaključil 4. julija. Letos je bila prvič zastopana tudi Jugoslavija, vendar se še ne ve, ali so predvajali tudi slovensko filmsko novost „Grajski biki“, ki je vzbudila pri premieri v Ljubljani mnogo hude krvi zaradi prekrutega naturalizma. Film obravnava problem prevzgoje izprijene mladine in je posebej nazoren med dogajanjem v poboljševalnih zavodih.

— Simfonični orkester Slovenske fil-

harmonije je v začetku junija gostoval v Gradcu na vabilo ustanove Musikverein für Steiermark. Koncertni spored je sestavljen skladno z namenom prirediteljeve, to je, da proslavi 85-letnico rojstva že pokojnega avstrijskega skladatelja Josepha Marxa. Na programu sta dve Marxovi skladbi za orkester in sok glas s sodelovanjem komornega peka Antona Dermote. Sledili sta skladbi slovenskih glasbenikov, učencev pokojnega Marxa, in sicer so izvajali Škerjančev 2. koncert za violino in

PREGLED SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI
str. 71

CENE: ISKANJA: Argentina vez. 900, broš. 700 pesov; Južna Amerika vez. 1.000, broš. 800 pesov; Italija vez. 2.200, broš. 1.600 Lit; Francija vez. 17, broš. 12 frankov; Nemčija vez. 14, broš. 10 DMK; Avstrija vez. 90, broš. 65 šilingov; Kanada, ZDA, Avstralija in ostale države vez. 4, broš. 3 dol.

PREGLED SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI: Argentina 150 (za dijake 120) pesov; Južna Amerika, 175 pesov; Italija Lit 320; Francija 2 in pol franka; Nemčija 2 DMK; Avstrija 13 šil.; Kanada, ZDA, Avstralija in ostale države pol dolarja.

PETNAJSTI SOCIALNI DAN

Vsakoletni slovenski socialni dan postaja v emigraciji važna idejna in kulturna ustanova. Letošnji je bil že petnajsti in je v nekem oziru dosegel pomemben jubilej v naši skupnosti. Če bi bili vsi referati ohranjeni in zbrani v knjižni obliki, bi bili zase že lepa zakladnica, prerez vse naše problematike, odkar smo se z njenimi glavnimi zadevami sprijemali v Argentini; mnoge izmed njih so bile v tej ali oni obliki posredovane tudi drugim slovenskim skupinam po svetu, pripravljani pa moramo biti, da je mnogo od tega prodrlo tudi v domovino.

Po koncilu je bilo skorajda nujno, da se snov naslanja na z njim spočeta vprašanja. Lanski socialni dan je obravnaval vprašanje o Cerkvii v modernem svetu in o Slovenskem dialogu s sodobnim svetom; letošnji pa je bil še bližje našim notranjim trenjem, ko je oboje predavanj strnil okoli našega občestva.

Prvi referat je veljal „Občestvu in občestvenosti“, kjer je podal obsežen in temeljit okvir prof. dr. Vinko Brumen. Na analizo je naslanjal že diagnoze in sklepe, le da mu je ob koncu čas preprečil, da bi utegnil nekatere več kot samo nakazati. A predavatelj bo celotno snov objavil v tisku. Drugo predavanje je pripravil rektor prof. dr. Franc Gnidovec. Podal je silnice, ki naj „Naše občestvo“ vodijo pri poslanstvu v svetu in s tem odpirajo možnosti tudi za lepšo bodočnost naroda in domovini.

Izredno lepa udeležba je pokazala, kako so se take prireditve med nami močno utrdile in prireditelji gotovo zaslužijo vso zahvalo in pomoč pri nadaljnjem prizadevanju za pravo osvetlitev družbenih vprašanj med nami.

— Prijatelj iz domovine piše: „Prebral sem Jurčeve Luči in sence II. del in Mauserjevo trilogijo Ljudje pod bičem. Že od pete šole nisem več „žrl knjig“, kakor sem to storil sedaj. Noči sem žrtvoval in ni mi žal. Bil sem navdušen nad lepim knjižnim darom in sem ponosen, da zamorete v emigraciji ustvarjati in izdajati takšna dela. Tisočkrat pribijam, da se morajo pri nas skriti razni...“ — Sicer pa se položaj v domovini spet zateguje. Tako se slišijo namigi o raznih spremembah, celo o zaostitvi protiverskega boja; zadnji čas je bilo več duhovnikov spet „sumljivo bolnih“ in povrnili so se z večtedenskega „zdravljenja“ zelo shujšani. Kolikor je bilo popuščanja, je veljalo samo za korist v eno smer, kakor je bilo partiji prav.

Service Commission, zveznega ministrstva za državno uradništvo; dr. Ciril Žebot, profesor za primerjavno ekonomijo na univerzi Georgetown; dr. Drago Zalar od National Academy of Science; Konrad Mejač, vodja slovenskih oddaj na Glasu Amerike; pisatelj Mirko Javornik, ki dela za ameriško zunanje ministrstvo; dr. Bogomir Čokelj iz Mednarodne banke; profesor in publicist dr. Ciril Mejač; dr. Milan Kravanja iz Urada za mednarodno ribištvo pri Zveznem ministrstvu za notranje zadeve; Miro Pregelj, ekonomist iz Kongresne knjižnice; Erik Kovačič, katalogar v Kongresni knjižnici; dr. Stane Sušteršič, urednik slovenskih poročil na Glasu Amerike; pianist profesor Alfred Fischinger; kipar France Gorše; slikarja Jože Vodlan in Miro Župančič.

Poslanec Annunzio, pri čigar izvolitvi odločajo glasovi Slovencev iz njegovega okrožja v Chicagu, je v svojem govoru temeljito in točno prikazal življenje in trpljenje, civilizacijski napredek in kulturne dosežke Slovencev v njihovi dolgi in mučni zgodovini od naselitve in pokristjanjenja v Srednji Evropi do zadnjega zaslužjenja po komunistični Jugoslaviji. Posebej je poudaril njihov delež pri ustvarjanju Združenih držav, kakršne so danes, od misijonarskega in proletarskega pionirstva v začetku prejšnjega veka do današnjega presenetljivega prispevka k rasti ameriške kulture, gospodarstva, znanosti in politike. Končal je z ugotovitvijo, da je narod ki je toliko trpel in toliko del sebi in drugim, vreden tudi uresničenja najvišjih ciljev: svobode in samostojnosti. Ta vplivni prijatelj Slovencev je podoben govor temel tudi v ameriški poslanski zbornici za naš narodni praznik oktobra 1965.

Kongresman Blatnik, predsednik odbora za javna dela v predstavniki zbornici, je s pristnim, včasih bridkim humorjem, izdajajočim njegovo dolensko poreklo, in ob živih lastnih spominih orisal trdo delovno pot slovenskega človeka do obstanka, uspeha in uveljavljanja v novi deželi ter do polnovrednega vključenja v njeno življenje in njene možnosti. Ta pot je bila zmeraj poštena in častna kakor zlepa pri kateri narodni skupini ne. Dober del poročila za njen uspeh je bil in je v zvestobi jeziku in vrednotam, ki so jih Slovenci prinesli iz prve domovine in ohranili katerih toliko pomagajo prav organizacije, kakor je SZZ. Ta zvestoba ni v nasprotju s privržnostjo drugi domovini, saj pomaga ustvarjati in krepiti izročila, ki so temelj vsaki deželi in njeni bodočnosti, še zlasti Ameriki, ki je tako in iz tega nastala in še zmeraj nastaja. Vloga, ki smo jo v tem smislu igrali Slovenci v Združenih državah, nam je torej lahko samo v ponos in spodbudo... Navdušeno odobravanje 900 navzočih je bilo dokaz, kakó je poslanec Blatnik vsem govoril po srcu in v srce.

Ista temeljna misel je prevevala tudi izvajanje senatorja Lauscheta, ki je od vseh slavnostnih govornikov občinstvo najmočneje zajel in ogrel. Kakor poslanec Blatnik je tudi on govoril nekaj slovensko, nekaj angleško. Poudarjal je zlasti, v čem je moč, pomen in veličina slovenstva ter skrivnost, ki je slovenskemu narodu pomagala, da se je ohranil skozi sovražne teme vekov in zaporednih sužnosti ter se uveljavil tudi navzven med močnejšimi in celo proti njim. Ta moč in ta skrivnost je ljubezen do lastnega jezika ter privrženost kulturi in umetnosti ustvarjavnosti. Če pride tujec še danes v Ljubljano, bo s presenečenjem videl, da je to edina prestolica kakega naroda, kjer ne najde spomenika vojščaku ali vladarju, zato pa toliko več kamnitih priznanih pesnikov, piscem, mislecem, upodablajočim umetnikom in godbenikom, pa knjižnice, četudi še tako majhne, v sleherni hiši. Narod, ki je velik v tem in tako, je velik in neuničljiv tudi drugače in v vsem, pa naj ga sovražne razmere še tako duše in režejo. Ta duhovna moč, s katero Slovenci pripravljajo sebi svet, iz še zlasti Ameriko, je najtrdnjše poročilo za to, da bodo prej ali slej deležni tudi vse pravice, ki jim kot narodu gre. Ganljiv in pretresljiv višek tega slovenskega večera v Washingtonu je za vse navzoče bil slišati senatorja Lauscheta, enega najuglednejših ameriških državnikov, kako jim z moškimi, zavzetim poudarkom recitira Gregorčičevo „Našo zvezdo“ in Jenkovo „Adrijansko morje“.

Ta družabna prireditev je dobila tudi lepo kulturno obeležje zaradi vsebine omenjenih in drugih govorov, zaradi navzočnosti nenavadno velikega števila slovenskih kulturnih ustvarjalcev in zaradi umetniškega dela svojega sporeda. Znana slovensko-ameriška koncertna in operna pevka, ga. Marija Kranjc - Fischinger je mojstrsko izvajala vrsto skladb za sopran iz svetovne in slovenske klasične glasbene literature. Veliko priznanje je s svojim prvim nastopom dobil washingtonski mešani oktet, ki je pod vodstvom g. Mira Preglja pel slovenske narodne pesmi v raznih priredbah. Slikarja Jože Vodlan in Miro Župančič iz New Yorka pa sta svojo razstavo slovenskih pokrajinskih in drugih motivov, s katero sta dosegla lep umetnostni in tvorni uspeh, za banket prenesla na stene njegove dvorane. Tako sta temu svojevrstnemu večeru dala izviren in dragocen okras in za svoje ustvarjanje zbudila nič manj zanimanja kakor z izložbo, prirejeno za konvencijo Slovenske ženske zveze.

— Kester z violinistom Vladimirjem Škerlakom, in Kozinovo „Belo Krajino“. Graški listi so bili polni hvale in Kleine Zeitung je zapisala, da je bil prav slovenski orkester poklican, da izvede in predstavi dela Marxa „tega južnoštajerskega romantika in impresionista...“ Še posebno presenečenje je pomenilo pet samospesov z orkestrom, ki jih je izobilkval Dermota z vso nežnostjo, z vzorno dikcijo in čudovito zvenečim glasom... Aplavz je bil tako bučen in prisrčen, da so gostje zaigrali še „Kolo.“

— Gojenci srednje baletne šole v Ljubljani so šolsko leto zaključili z javno prireditvijo v Operi pod naslovom Povabilo na ples. Nostopili so gojenci in gojenke od pripravnice do tretjega, predzadnjega letnika. Zaradi težav na šoli in premalega odziva med učenci njeni višji letniki niso kompletni. Gojenci višjih letnikov pa so bili kljub temu deležni dopolnilne plesne izobrazbe, ki jim jo je nudil koreograf Anton Dolin. Predstojnica srednje baletne šole je Lidija Wisiakova.

PROTEST ANDREJA VOZNESENSKEGA

Andrej Voznesenski je po sodbi večine kritikov najbolj nadarjeni ruski liriki mlajše generacije, gotovo pa je med svojimi vrstniki najbolj bran. Njegova zadnja zbirka „Ahilovo srce“ (1966) je izšla v stotisoč primerkih, pa je založba za drugi natis prejela že štiristotisoč naročil.

Konec maja letos se je Voznesenski vrnil v Moskvo, iz Združenih držav, kjer je dva meseca po univerzah bral svoje pesmi. Takoj so ga literarni funkcionarji socialističnega realizma pod vodstvom pisatelja Nikolaja Gribajeva začeli ostro kritizirati. Očitali so mu, da se je v Ameriki čuval delati propagando za Sovjetsko zvezo, da je včasih stal ne samo na apolitičnih, temveč celo proameriških stališčih. Kritike so se ponovile tudi na zadnjem pisateljskem kongresu, posebno še, ker je Voznesenski odobril odprto pismo Solženicinovo.

Že pred desetimi meseci je bilo dogovorjeno, da se bo Voznesenski udeležil Umetnostnega festivala v New Yorku in tam 21. junija bral svojo poezijo. Toda tri dni pred nameranim odhodom so oblasti odklonile Voznesenskemu dovoljenje za pot iz Sovjetske zveze. Oficialneži v Zvezi pisateljev pa so zahodnim časnikarjem odgovarjali, da je Voznesenski bolan. To je pesnik sam zanimal. Ko pa je bilo že prepozno, da bi mogel o pravem času pripotovati v New York, so sovjetske oblasti poslale pesnikov potni list na ambasado ZD, da mu da svoj vizum.

O vseh teh dogodkih je Voznesenski poslal glavnemu uredniku Pravde, V. M. Zimjaninu, pismo, ki ga pa glasilo ruske partije nikoli ni objavilo. Pač pa je prišlo v zamejstvo in so ga natisnili vsi veliki časopisi po svetu.

Pismo je prevedeno tu v celoti:

Skoraj teden dni že živim v ozračju izsiljevanja z grožnjami zmede in izzivanja.

Dne 16. junija mi je Zveza pisateljev uradno sporočila, da moja pot v New York, kjer bi naj 21. junija nastopil na Festivalu umetnosti (bila je to edina soareja posvečena poeziji in večer je bil rezerviran za sovjetskega poeta), ni oportuna.

Obvestil sem vodstvo zveze o nasledkih, ki bi jih to mogoče imeti. Že šest mesecev se je delala reklama za ta večer, oglašali so bili nalepljeni in vstopnice že v prodaji. Tudi ni bilo nobene nadomestne prireditve za ta večer. Vkljub svojem najglobljemu prepričanju, da je odločba zveze bila silno nespametna, pa sem takoj poslal v Združene države telegram, da ne morem priti.

Naj vrag vzame to soarejo! Izročimo pozabi, da so spočetka (pred 16.) vsi — ne ve se preveč, zakaj — bili za, potem pa nanaglomali vsi postali drugega mnenja. Toda tisto, kar se ne more trpeti, je laž in breznačelnost, ki obdaja vso to zadevo.

Delam, udeležujem se dejavnosti zveze, hodim v gledališča, prejemam dolžnost sprejemati tuje pisatelje, naenkrat pa se izve, da je Zveza pisateljev pred tremi dnevi sporočila časnikarjem, da sem hudo zbolel. Jasno je, vodstvo ve bolje, kako mora ravnati, toda zakaj me vsaj o tem ni prej obvestilo? Ni bilo mogoče izmisliti si bolj neumne bedarije. Tako ravnanje je zasmehovanje najbolj elementarne časti človeškega bitja.

Sem sovjetski pisatelj, sem živ človek iz mesa in krvi, ne pa lutka, ki se je dá na vrvi potegovati sem in tja.

Zakaj moram nakrat pri radiu zvedeti, „da je vlada ZSSR dovolila Voznesenskemu iti na festival. Odločba o prepovedi odhoda je bila preklicana. Vizumi so dovoljeni. Potreben je samo še listek za letalo.“

Toda v istem času mi Zveza pisateljev pravi: „S to potjo ne bo nič. Odgovarjali bomo, da ste bolni.“ Torej, meni lažejo o eni reči, vsemu svetu pa o drugih rečeh. Kakšen je položaj, ki se v njem nahajam? Kaj naj odgovorim ljudem? Ves ta čas me nihče iz vodstva zveze ni povabil na razgovor in mi razložil, za kaj gre, ali vsaj, kaj je uradna verzija za moje nepotovanje. Zakaj? Gre za integralen bluff. Zakaj pripovedujejo enkrat, da sem bolan, drugič da sem hotel vzeti svoj listek za letalo prepozno, spet drugič, da bom odpotoval pozneje, ko vsi dobro vedo, da je datum večera že mimo? Zakaj je treba osramotiti sovjetskega pisatelja v očeh tisočev ljubiteljev sovjetske poezije? Zakaj so ljudje prisiljeni čakati na prireditev, ki se ne bo vršila? Zakaj se sili organizatorje večera k novim stroškom? Nasploh, počemu se dela takšno razburjenje o tem, ali bom prišel, ali ne bom prišel, to pa v trenutku, ki je tako odločen za zgodovino?

Ne gre zame, gre za usodo ruske literature, za nje čast, za nje ugled po svetu. Koliko časa bomo še sami sebe obličali z nesnago? Koliko časa bodo take metode še redna praksa pri Zvezi pisateljev?

Razvidno je, da direkcija zveze ne čišla pisateljev za človeška bitja. Takšna praksa laži, izogibanj je navada. Tako se ravna z mnogimi mojimi tovariši. Na nas naslovljenih pisem sploh ne dobimo, pogosto nanja odgovarjajo drugi. Pravi kameleon, natrcani z neotesanostjo. Vse je obdano od laži, laži, brezobzirnosti in laži.

Sram me je, da pripadam isti zvezi kot taki ljudje.

Zategadelj pišem to pismo vašemu časniku, ki se imenuje 'Resnica'.

Pesnik je prepis tega pisma Pravdi takoj poslal tudi Zvezi pisateljev. Dne 4. julija ga je vodstvo poklicalo na razgovor in štirinajst udov direkcije je terjalo, naj se umakne, toda on tega ni storil in je nasprotno kljuboval. Baj je sedaj mislijo izključiti iz zveze. V tem primeru Voznesenski ne bo v svoji domovini več mogel dobiti založnika za objavo svojih del.

Zatem so odbili Voznesenskemu tudi dovoljenje za pot v Bolgarijo. Moral bi se tudi udeležiti festivala mednarodne poezije v Londonu od 15. do 20. julija, tudi to mu je oblast prepovedala. Enako nista mogla odpotovati v London Jevgenij Jevtušenko in Bela Ahmadulina, ki sta tudi privolila v udeležbo na festivalu.

LAHKOVERNI POSKUSI

New York, 14. avgusta 1967

Zagovorniki dialoga s slovenskimi komunisti lahko dobe drastično poučilo o tem, kako partija v Ljubljani gleda na njihove lahkovarne poskuse, v torontski Slovenski državi. Tam je Ciril A. Žebot, profesor za primerjalno ekonomijo na jezuitski univerzi Georgetown v Washingtonu, priobčil razpravo „Pričakovane koristi reforme“, v kateri kot strokovnjak za svobodno tržno gospodarstvo daje napotke in smernice za uspeh toliko poudarjenih najnovejših gospodarskih prenosov v Titovi Jugoslaviji. Če bi komunisti morali kdaj pozdraviti in sprejeti dialog s svobodnimi Slovenci na katerem področju, bi ga morali na nepolitičnem, kakor je gospodarstvo, še zlasti v zvezi z reformo, ki je bila pred dvema letoma neizprosnost zapovedana od Mednarodnega monetarnega fonda in Svetovne banke v Washingtonu — dveh ustanov, ki ju slovenski zdovski strokovnjaki nedvomno dosti bolje poznajo kakor pa samozvani marksistični ekonomisti v Ljubljani. Tak dialog bi treznim ljudem veljal za nesporen in dragocen delež in lepa pomoč pri ozdravljenju zavoženega sistema. O tem je bil prepričan tudi dr. Žebot, ki je, kakor omenja v omenjenem sestavku, sam sodil, „da bi te misli mogle biti koristne še za primeno nove gospodarske reforme v Jugoslaviji ali pa vsaj v Sloveniji, če bi slovenska republika dejansko imela suverenost...“ A ta up se je izkazal za utvaro, ki jo razočaran priznava pisec sam rekoč: „Sestavek je bil namenjen in poslan ljubljanskim Našim razgledom v času, ko so se trudili razumeti in pojasniti osnovno logiko nove reforme. Čeprav je bil članek strogo nepolitičen in nepolemičen, izredno dobrohoten in nevsiljivo pojasnjen, ga urednik ni objavil, niti potrdil, da ga je sploh prejel...“

Pri dr. Žebotovi najnovejši knjigi „Slovenija včeraj, danes, jutri“, ki je junija izšla v Celovcu, pa niti niso čakali izida, da bi jo ocenili in odklonili po kolikor toliko stvarni razčlembi vsebine in načel, katera zagovarja, temveč so jo že vnaprej zavrgli „kot v celoti in posameznostih umazan belogardističen pamflet“, posvečen „na smrt obsojenemu klerofašističnemu in belogardističnemu organizatorju Ehrlichu“, ki ga je „klerikalni fanatik in belogardist napisal po nalogu in v službi tujih reakcionar-nih imperialističnih sil...“ „Pošiljanje in donašanje tega pamfleta v Slovenijo pa je bilo še posebej prepovedano z odločbo zveznega sekretariata za informacije (celo za tako prepoved mora Slovenija prositi v Belgrad) dne 21. junija 1967 in je „kaznivo tako po samem zakonu o tisku, kot tudi po kazenskem zakoniku“, tudi zgolj kot podlaga za dialog, s katerim smo danes očitno tam, kjer smo bili leta 1941 in 1945 — na eni strani odkrita volja in navzlic skušnjam lahkoverna zavzetost, na drugi pa fanatičen, preplašen ideološki dogmatizem in pištola...

NADVSE POMEMBNA SLOVESNOST PRI GOSPE SVETI

(Blagoslovitev dveh jubilejnih sveč)

— „Sodobni, živeči slovenski pisci“ je naslov izvorni razstavi, ki jo je priredila študijska knjižnica v Murski Soboti. Njena upravnica Nikica Brumen je namreč pred nekaj meseci začela razpošiljati pisma vsem slovenskim pisateljem in pesnikom s prošnjo, da pošljejo svojo sliko s podpisom in morebitni del rokopa ali kakšno posvetilo. Sporočilo je vsebovalo še utemeljitev te nenavadne akcije. Naslovljenci so z vsem razumevanjem pozdravili to akcijo in so se — lahko se reče — vsi odzvali. Razstava je zajela tak obseg, da je zahtevala štiri prostore ter so poleg poslanega gradiva razstavili še vsa dela piscev. Po nekakšnem kronološkem redu so bili razstavljeni pesniki, prozaisti, dramatik, esejski, kritiki, slovstveni zgodovinarji, publicisti in politiki. Geslo razstave pa je bilo zajeto v besedah, ki jih je kot posvetilo poslal pisatelj Josip Ribičič. Pravi: „Knjiga je zrcalo življenja! Kdor zna iz njega brati, spozna pot, ki ga varuje samoprevare in pripelje do spoznanja, da je srčna kultura največji zaklad bitja, ki mu pravimo Človek.“

— Spomladi 1965 je ruski profesor zgodovine Nekrič izdal knjigo „22. junij 1941“, kjer analizira vzroke sovjetskega poloma pod sunki nemških armad ob invaziji leta 1941. V delu je razvidno dokazana Stalinova odgovornost za poraz ruskih armad; prof. Nekrič ga dolži zlasti, da je v letih 1937-1938 s slovitimi „čistkami“ uničil vojaški štab rdeče armije. V začetku julija 1967 se je izvedelo iz dobro informiranih nesovjetskih komunističnih virov, da je komunistična partija Sovjetije prof. Nekriča izključila iz svojega članstva, ker je „črnil“ partijo. Izključitev enega najbolj znanih ruskih zgodovinarjev je sklenila kontrolna komisija centralnega komiteja; torej ne po statutu stranke zanj pristojen organ, ki je občni zbor komunistov na Historiginem institutu, ki pa ni bil voljan izglasovati izključitev svojega uglednega člana. Podobni ukrepi so baje zadeli tudi Nekričeve prijatelje. Z ukorom pa je bil kaznovan odgovorni upravnik založbe Nauka, ki je izdala knjigo o 22. juniju. Istočasno so bili sprejeti tudi kazenski ukrepi zoper direktorja Historiginega instituta pri akademiji znanosti ZSSR, prof. Deborina.

— Mesto Grenchen prireja trienale barvne grafike. Letos so 4. junija odprli četrto prireditev te vrste. Od Slovencev so sodelovali Riko Debenjak, Vladimir Makuc, Tinca Stegovec in Marijan Vojska (živi v Nemčiji).

GLAS po splošni sodbi nudi res zelo obsežno in pisano gradivo z vseh sodobnih področij, odprto za kulturno analizo in oceno. Prav ob 12. številki nam je poslal prijatelj in stalni bravec svojo sodbo: „... prebral sem Glas na dušek od prve do zadnje črke“. Stroški zanj so sicer vključeni v redno naročnino, toda zelo mnogi pa ga prejemajo že leta in leta z namenom, da bi ostali povezani s slovensko skupnostjo s posebno zavzetostjo in ljubeznijo do slovenske kulture, ki mora rasti, če hoče ostati slovenski narod na isti ravni z ostalimi narodi sveta. Vendar: ali se zavedate, da stane vsak izvod vsaj 40 pesov, kar znaša na leto okrog 1.000 pesov (za inozemstvo okrog 5 dolarjev). Kdor more to obvestilo upoštevati, naj prispeva po svojih močeh v sklad, ker bo s tem omogočil, da bo boljši in temeljitejši list, ki bodi nas vseh GLAS!

V soboto, 29. julija 1967, je preko Lurda, Pariza, Salzburga prispela h Gospe Sveti skupina slovenskih ameriških romarjev iz Marquette v USA. Ti romarji, 25 po številu, so prinesli s seboj veliko „Modestovo-Baragovo“ svečo, ki jo je daroval in poslal marquetteški škof, prevzvišeni g. Tomaž Noa, eden izmed naslednikov na škofijski stolici svetniškega misijonskega škofa Friderika Ireneja Baraga.

Skupino romarjev sta vodila preč. g. Jože Godina iz Marquette in preč. g. p. Aelred Wolf, ki je v vodstvu marquetteškega škofijskega postopka za proglašitev škofa Baraga za svetnika. Uradno sta pa zastopala marquetteškega škofa, ki je podaril Baragovo-Modestovo svečo in jo izročil za na potovanje po Evropi, predvsem za Salzburg, Gospo Sveto, Ljubljano in Dobrnj, g. Jožef Stupar in njegova gospa Jožefina, oba slovenska Amerikanca, doma iz Podgrada v slovenski Istri.

Romarje, ki so se iz USA pripeljali z letalom, po Evropi pa vozili z najetim elegantnim dunajskim avtobusom, sta pred cerkvijo Gospe Svete sprejela in pozdravila celovski stolni kanonik Aleš Zechner in pisatelj prof. dr. Metod Turnšek.

Ob grobu sv. Modesta v cerkvi, v levi ladji, je kanonik Aleš Zechner spregovoril tople besede o 1200-letnem jubileju pokristjanjenja slovenskega naroda, za katero ima izredne zasluge pokrajinski gosposvetki škof sv. Modest, ki počiva v svetišču Gospe svete, ki ga je sam posvetil.

Pisatelj dr. Metod Turnšek pa je omenil še drugo zgodovinsko dejstvo, ki dopolnjuje slovensko pokristjanjenje, 1100-letni jubilej prihoda in blagoslovljenega delovanja sv. Cirila in Metoda med slovenskim narodom.

Izvršila se je blagoslovitev Baragove odnosno Modestove sveče, ki bo poromala v Ameriko na Baragov grob. Ob grobu sv. Modesta je kanonik Zechner prižgal votivno in hkrati že jubilejno svečo — drugo leto 1968 bo namreč stoletnica Baragove smrti v Ameriki — in navzoči so se ginjeni zavedli velike pomembnosti tega obreda. Kakor se je pred 1200 leti Slovincem po sv. Modestu prižgala luč Kristusova, luč sv. evangelija, tako je isto Kristusovo luč, isti Kristusov evangelij iz srede slovenskega naroda svetniški Baraga ponesel v Ameriko k indijanskim plemenom in se zanje docela žrtvoval.

Hkrati s to votivno svečo je kanonik Zechner blagoslovil še drugo, jubilejno, Konstantin-Cirilovo svečo, ki jo je prinesel pisatelj in dramaturg dr. Metod Turnšek. Ta votivna sveča, blagoslovljena in prižgana ob grobu sv. Modesta, bo z zastopstvom slovenskih krščanskih književnikov in književnic v jeseni ponesena v Rim na grob sv. Cirila. Za sv. Modestom je namreč po 100 letih bil Slovincem največji učitelj krščanstva in resnično njih prvi krščanski književnik sv. Ciril (Konstantin) z bratom Metodom. Konstantin Ciril je 867 prispel z bratom diakonom, Igumenom in učenci, grškimi in moravskimi, k Slovincem v Panonijo ter jim prinesel slovensko pismenstvo, prve bogoslužne knjige v slovenskem jeziku, ustanovil na dvoru kneza Koclja slovensko bogoslovno šolo, odnosno, če je dvorna šola obstajala, jo jezikovno preusmeril, on vodil pouk panonske mladine v slovenščini. Celo vladar panonskih Slovencev, knez Kocelj je vzljubil domače, od filozofa Konstantina iznajdeno slovensko pisavo in se je naučil, si jo prisvojil poleg že priučene latinske pisave (znanja latinščine).

Zato gre Konstantinu Cirilu vsa zahvala za velik dar slovenskega pismenstva, za prve slovenske knjige (bogoslužne) in za prvo poučevanje v slovenščini. V znak zahvale darujejo slovenski književniki in književnice votivno jubilejno svečo s podobo Marije Pomočnice sv. Cirilu, ki bo od groba sv. Modesta poromala preko groba svetniškega škofa Slomška v Rim, kamor sta sveta brata Ciril in Metod prav pred 1100 leti prinesla relikvije mučeniškega papeža Klementa, slovenske bogoslužne knjige in privedla svoje učence, med njimi že nekatere slovenske (panonske).

Slovenski književniki v Argentini so že s tem obvestilom iskreno povabljeni da se v jeseni oktobra ali novembra vsaj po svojih zastopnikih udeležijo slovesnosti, ko bo Konstantin Cirilova sveča izročena na grob sv. Cirila in bodo slovenski književniki in književnice po vsej verjetnosti sprejeti pri sv. očetu, saj mu bo podarjen slovenski Rimski misal, vseh treh izdaj, in še druge knjige.

Dr. Metod Turnšek

(KULTURNO OZRAČJE NA ČEŠKEM)

v tujino. (To se je zgodilo npr. nekdanjemu ministru za kulturo in vzgojo Cestimiru Cisarju: danes je poslanik v Bukarešti).

Učinkovito sredstvo za krotenje kulturnikov so izleti na zahod. Za mnoge imajo večjo ceno kot denar ali pa so jim naravnost fizična potreba. Tako ima partija v rokah dragoceno nagrado za neoporečno obnašanje: potno dovoljenje. Predpisi te vrste se stalno spreminjajo, kar je nov činitelj negotovosti, naperjen proti inteligentovi trdnosti. Kdo ne bi pristal na kompromisek, če v zameno dobi dovolilnico za v Pariz ali na zborovanje pisateljev v Londonu?

Vse to in tisoč drugih stvari je ustvarilo strahotno občutje, da je vse zaman, miselnost slepe ulice, predvsem pa je kulturnike izčrpalo. Nade, ki sta jih prinesli odjugi l. 1956 in 1964, so izpuhte; nadomestilo jih je razočaranje. Inteligentov se letova občutek, da žive v Kafkovem svetu; vse je brezupno, vse plen birokratskega moloha. Značilna je izjava nekega filozofa, da je v atomizirani družbi kritika popolnoma brezuspešna, celo če jo pospešuje oblast sama.

A. G.

(Po gradivu v članku: Pavell Tigris, Frost und Tauwetter: Literatur in der CSSR; Osteuropäische Rundschau, Nachrichten und Berichte aus den Ländern hinter dem eisernen Vorhang, letnik 12, München, marca 1967, str. 14-20.)

Prijatelj našega lista piše: „Iz Tvojega komentarja o knjigi Slovenija včeraj, danes in jutri sklepam, da se je Žebot pač vključil v tisto sedanjo smer 'kremolinologov' in 'sovjatologov', ki napovedujejo — na podlagi sedanjega razvoja — vsemogoče lepe in dobre stvari. Njegov optimizem po padcu Rankovića pa, kakor kaže, sloni na podatkih, ki nam jih je o tej aferi dala partija. Vprašanje se postavlja, ali se je res tako odigravalo in se še, kakor to pravi partijsko vodstvo? Well, we shall see - prerokbe so nevaren posel.“

I

Avtorjev optimizem pa gre v knjigi zelo daleč, na žalost na škodo narodne časti. Zelo ostro izzvenijo besede, da sta slovenski narod in Cerkev že plačala strašno „kazen“ za svoje zgodovinske hibe in človeške slabosti... In taki pogledi bi naj bili osnova za narodno spravo, ko nekaj strani naprej poziva Josipa Vidmarja, predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, da naj se „vsaj delno oddolži s tem, da bi posvetil večer svojega življenja pripravi pogojev za politično evolucijo — za slovensko ljudsko spravo“. In Žebot misli, da „je prvi izmed teh pogojev, da se vsem padlim žrtvam medvojnega in povojnega nasilja vrnejo njihovi zatajeni in izravnani grobovi in pravica, da počivajo v nemotenem miru in častnem spominu svojih sorodnikov in prijateljev...“ Res je — in teh grobov ni malo! Kmalu po juniju 1945 so v Belgradu objavili prvo številko okr. 75.000. Ker pravega vojskovanja v Sloveniji ni bilo, ampak je ljudi klala komunistična revolucija v tkzv. Ljubljanski pokrajini, si lahko mislimo, kolik je slovenski odstotek in se je nekje že zapisalo — v mednarodnih virih —, da je odstotek smrti za Židi pri Slovencih najvišji.

Ni prvič, da se berejo taki in podobni oklici in pozivi, da naj doma izvedejo rehabilitacijo — amnestijo — splošno narodno žalno kretinjo, ko bi naj morivci dejansko svoje žrtve še enkrat „pokopali“ nekako s takimi besedami, kakor se je to dogajalo pod Hruščovim z rehabilitacijo Stalinovih poklanih žrtev. In tam se je to izvedlo (trajalo je le nekaj časa) kmalu po Stalinovi smrti, pri nas pa bi naj verjeli v iskrenost tistih, ki bi se šele 25 let po zločinih spomnili na „priznanje“ svoje krivde. In končno: kaj naj pomeni takšno groteskno rokavičenje, ki bi naj privedlo do — česa? Ali se ne dvigne nad tako rahlično iskrenost takoj senca „barantanja“ —, kakor se bi mogel nazvati tak ali podoben dialog.

Pri tem pa se govori še o narodni spravi. Ali je slovensko ljudstvo res srpto? V domovini je narod v odporu enoten — in tega se celo režim dobro zaveda, ker proti njemu diktatorskih političnih ukrepov ne zmanjšuje in je uvajanje „samoupravljanja“ samo še nov korak za prezir slehernih načel demokracije. Sodba o dogodkih med revolucijo se v emigraciji in domovini ni spremenila; pač pa se v emigraciji čutijo čudni sunki, ki jih tudi rdeči doma smatrajo vsaj za čudno neiskrene. Saj je jasno, da od takega režima ljudstvo nobenih pogojev ne sprejme, ker ljudstvo ni srpto, ker gre v tem sporu za tiransko grupo na eni strani in za vse ljudstvo — doma in v tujini — na drugi strani. Gre za zadoščenje pravici, za krivdo in obsodbo nad genocidom slovenskega ljudstva..., in zato je tem huje, če se trpljenje Cerkev in ljudstva pod tem genocidom izravnavata in podoba zaobrne ter pokaže nanju kot tista, ki sta „strašno kazen“ morala doživeti. Kazen — za kakšen zločin?

REPERTOAR CELJSKEGA GLEDALIŠČA

Celjsko gledališče je za bližnjo novo sezono napovedalo naslednji repertoar: I. Cankar „Hlapci“; Bertolt Brecht „Švejk“, Carlo Goldoni „Krčmarica“, Sofokles „Kralj Edip“, Lebovič „Srebrne vezi“, Tennessee Williams „Obdobje prilaganja“, Jean Anouilh „Evrídika“, C. Audiberti „Iz zla za zlo rodi“. Novost bo uprizoritev Cankarjevih političnih spisov (napovedovali so jih že za prejšnjo sezono) z naslovom „Lepa naša domovina“, kmalu zatem pa moderna adaptacija Jurčičevega „Desetega brata“ S

Cankarjem bo Celjsko gledališče proslavilo 100 let Slovenskega gledališča. Odprto pa je še vprašanje uprizoritve slovenske novitete.

— Krajevne oblasti so v Krškem bivšo kapelo Sv. Duha spremenile v muzej, kjer prirejajo tudi razstave del slovenske umetnosti. Letos je bil na pomlad v muzeju skoraj ves prostor določen za obsežno retrospektivno razstavo del Franca Stiplovskega, ki je umrl v začetku leta 1963. V glavnem so bila zbrana dela portretov iz Krškega in krajinskih slik iz okolice Krškega ter krajev ob

II

Avtor pa še piše: „Vsi, ki smo Josipa Vidmarja spoštovali kot enega izmed velikih mož slovenske kulture, še vedno upamo v njegovo iskreno slovensko hotenje in čutenje.“ Ob takem tolmačenju zdrknemo na dno tistih globin, ki so že dobile svoj sloves. Še bolj pa presenečajo take besede, ko se vidi, da je bilo avtorju že znano, kaj je Vidmar zapisal v oceni knjige št. Podbevškove „Sv. Urh“, kjer je nad Cerkev zlił mnogo umazanije in to prav v tistih dneh, ko je bil med Vatikanom in Belgradom podpisan tkzv. belgrajski protokol. Za Vidmarja slovenska Cerkev še ni prejela dovolj „kazni“. Dejansko pa je Vidmar takrat že vedel — kot najvišji predstavnik slovenske kulture je to moral vedeti —, da se pri Slovenski matici v Ljubljani pripravljata dve debeli knjigi zgodovine slovenskega slovstva za dobo 1945-1965. Če je s pisanjem o Sv. Urhu še enkrat žalil Cerkev in slovensko ljudstvo, pa bi mogel na polju kulture — saj si je med nekaterimi pridobil sloves poštenjaka, velikega moža slovenske kulture — izvesti nekaj potez, ki bi preprečile hudo žalitev, ki jo je npr. zagrešil pravkar izišli prvi del „Slovenske književnosti 1945-1965“ (Avtorji Boris Paternu, Helga Glušič-Krisper, Matjaž Kmecl). Obsega liriko in prozo, za dramatikom in esejistiko pa je drugi del v enakem obsegu tik pred izidom, vsega torej okr. 800 strani pregleda slovenskega slovstva za pretekli dve desetletji. Seveda je knjiga z reprodukcijami luksuzno opremljena.

Če pa primerjamo strani s tistim, kar bi želeli tisti, ki bi hoteli, da bi ostalo živo vsaj tisto, kar je živo, ostajamo zelo razočarani in oropani. Grobovi v domovini so nad desetisoči izravnani, v tem slovstvu pa so izravnali pravico in resnico in pokopali v njunih grobovih vse tisto, kar je v tem času slovenska emigracija in zamejska kultura ustvarila in to pod neizmerno težjimi pogoji kot oni v domovini v letih 1945-1965. Dobro se zavedamo, zakaj moramo iskreno verjeti v izgovarjanje avtorjev lepe knjige, ko pravijo, da sicer vedo, kaj je slovenska kultura ustvarila v tem času v emigraciji in zamejstvu, toda „težave tehničnega značaja“ so krive, da obdelava ni bila mogoča — in tako je bila zaradi istih okolnosti, proti katerim se bore književniki v Moskvi, Pragi, Varšavi in Kijevu ter še in še povsod tam, kjer se napoveduje „evolucija“ samoupravljanja brez ozira na primarnost kulturne in duhovne svobode, izvedena nekrvava likvidacija slovenskih kulturnih delavcev in to zaradi „tehničnih težav“. Kakšne pa so bile te „težave“, bi ravno Josip Vidmar moral dobro vedeti. Kajti na eni prvih sej odbora Slovenske kulturne akcije je bilo takoj po ustanovitvi v februarju 1954 sklenjeno, da bo npr. naša ustanova pošiljala vse publikacije in ves tisk vsem vodilnim ustanovam in knjižnicam v Sloveniji. Prilagali smo listke „V oceno“ ali „V zameno“; nobena publikacija ali list ni bil vrnjen, seveda pa nismo nikdar nič prejeli v zameno in nič ni bilo ocenjeno. (Izjema je bila samo enkrat: pokojni ravnatelj NUK prof. Rupel se je uradno osebno zahvalil za prejem knjige Ljubljanski triptih...)

Josip Vidmar je kot predsednik SAZU eden izmed vidnih nosilcev režima. Toda kakor je kot predsednik OF in pozneje kot dejanski nosilec suverenosti slovenske ljudske republike Slovenije v juniju 1945 pristajal na pokol v Kočevskem Rogu, je tudi tokrat izvedel podobno likvidacijo, ki ni ranila samo slovenskih kulturnih delavcev v emigraciji, ampak tudi avtorje knjige in z njimi vse tiste kulturnike v domovini, ki dobro vedo, kaj je režim in kaj je ljudstvo — tu in tam.

Krki. Poprej je bila ista razstava že v Novem mestu in Kostanjevici.

— Na tekmovanju JRT za najboljšo radijsko glasbeno oddajo, ki je bilo od 1. do 3. junija v Ohridu, je dobil prvo nagrado skladatelj in dirigent Lojze Lebič iz Ljubljane in sicer za oddajo Emil Adamič ob 30-letnici njegove smrti. Nagrada je znašala 100 Ndin.

POPRAVI: V prvi in drugi vrsti Glasa (štev. 11, str. 2) se more glasiti "v narodnem pogledu pa ne še jasno opredeljeni skojevec — in ne 'neopredeljeni' ", in v drugi koloni istega članka peta vrsta od zgoraj mora biti: "Mi nismo odvzeli veljavo" — in ne "mi smo" odvzeli..."